

Utopeni v kráse rašelinišť

Co zkoumáme a proč?

Jsme fascinováni křehkou krásou rašeliništních ekosystémů. V naší krajině polí, lesů, bujných trávníků, rákosin a buřeně představují rašeliniště ostrovy s velkou koncentrací vzácných druhů. Nejkrásnější jsou rašeliniště sycená podzemní prameništění vodou, na kterých převládají nízké ostřice, mechy a drobné vzácné rostliny, včetně orchidejí. Každé z nich je jiné podle toho, jak se mění chemické složení vody a jakou historii rašeliniště má. Rašeliniště představují poslední útočiště pro druhy dávných krajin, takzvané relikty. Rašeliništní organismy jsou výbornými indikátory kvality prostředí a umožňují nám nahlédnout do historie přírodních podmínek. Pátrat po tom, proč jsou na různých rašeliništích různé druhy, je dobrodružnou detektivkou a zároveň možná poslední příležitostí stav a fungování našich rašelinišť zdokumentovat, než zcela zaniknou. A třeba se při tom podaří přijít na to, jak je v dnešní změněné krajině ještě zachránit.

Jsou v tom rašeliniště sama?

Nejsou. Podobný příběh zažívají i jiné ekosystémy, které se utvářely v minulých tisíciletích v interakci mezi měnícím se klimatem a úživností krajiny a vlivem pravěkých zemědělců před nástupem industriální éry a moderních zemědělských postupů. Typickým příkladem jsou bělokarpatské orchidejové louky. Jsou velmi druhově bohaté. Počty druhů rostlin zaznamenaných na plochách několika čtverečních metrů patří k nejvyšším na světě. Zároveň jsou ale ohrožené a vyžadují lidské zásahy k jejich přežití. Zkoumáme je proto také.

Kde zkoumáme?

Abychom pochopili příčiny druhové pestrosti rašelinišť a podobných původních biotopů včetně mechanismů jejich udržování, musíme rašeliniště poznat na co největším území a v co nejpestřejších makroklimatických podmínkách. K tomu není vždy možné využít jen studium literatury, protože metody a přístupy, jak byla rašeliniště dosud zkoumána, se liší podle vědeckých tra-

Nejnámějším typem našich rašelinišť jsou horská vrchoviště, která jsou sycena převážně srážkovou vodou a kvůli tomu jsou velmi kyselá. Najdeme je zejména v sudetských pohořích (Šumava, Krušné hory, Krkonoše, Jizerské hory, Jeseníky). Jejich organismy dokáží výborně indikovat klima nebo znečištění prostředí, ale i přímo poutají vzdušný oxid uhličitý, zadržují vodu a zvlhčují klima. A ukazují nám, že funkční propojení různých skupin organismů umožňuje fungování ekosystémů i ve velmi nehostinných podmínkách.

dic jednotlivých zemí. Zkoumáme proto rašeliniště stejnými metodami nejen v České a Slovenské republice, ale i v celé Evropě, a jsme v tomto přístupu unikátní.

Jaké organismy zkoumáme?

Rašeliniště jsou složitým ekosystémem, kde jsou jednotlivé skupiny organismů spolu funkčně propojeny a zároveň indikují různé podmínky prostředí. Rašeliniště navíc zahrnují jak vodní, tak suchozemské prostředí. Spektrum zkoumaných organismů je proto velké, od mikroorganismů (řasy, krytenky), přes vodní bezobratlé až po mechrosty, cévnaté rostliny a měkkýše.

S různými typy rašelinišť, jejich flórou a faunou, fungováním a historií, se můžete seznámit na terénním Cvičení k ekologii rašelinišť, které probíhá v sudé roky vždy na začátku října. Navštívíme relativně malou oblast severního Slovenska a jižního Polska, která je unikátní v tom, že zde můžete na malém území potkat většinu typů rašelinišť, včetně vrchovišť i extrémně vápnatých travertinových slatinišť.

K dalším typům našich rašelinišť patří ty, které jsou syceny převážně podzemní vodou. Patří k nim různé typy slatinišť, ale i malé rašelinné louky. Jsou druhově bohatší než vrchoviště a vyznačují se velkým množstvím tvarů a barev. Ačkoliv jsou výtvozem člověka, jsou často posledním útočištěm celé řady druhů dávných krajin, takzvaných reliktních. Rychle však z naší krajiny mizí, protože vyžadují seč a zároveň nezměněné živinové a hydrologické poměry.

Zkoumáme i bělokarpatské louky, které se utvářely v minulých tisíciletích za spolupůsobení měnícího se klimatu, úživnosti krajiny a vlivu pravěkých a středověkých zemědělců. Jsou mimořádně druhově bohaté a podobně jako rašeliniště hostí takzvané relikty. Na obrázku je všivec karpatský (*Pedicularis hacquettii*), který jako reliktní přežil na jediné lokalitě v České republice, která zároveň patří k druhově nejbohatším loukám na světě.